

Медяник В'ячеслав Анатолійович
доцент кафедри
загальноправових дисциплін,
кандидат політичних наук

Бахчева Анастасія Костянтинівна
студентка юридичного факультету

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРАВОВА ДЕРЖАВА ЯК ГАРАНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

Сучасний розвиток Української держави зумовлений євроінтеграційними процесами та має на меті забезпечення прав та свобод людини і громадянина, а також демократизацію усіх сфер суспільного життя. Однак, проблема фактичної реалізації прав та свобод людини і громадянина є складною як у практичному, так і теоретичному аспекті, що зумовлено дезорганізацією органів публічної влади та соціально-економічною напруженістю у суспільстві. Зазначені проблемні питання є підставою для ствердження, що Україна перебуває у процесі трансформації правових інститутів, спрямованих на охорону і захист прав і свобод, а також вироблення дієвих механізмів їх практичної реалізації. У контексті вищезазначеного, дослідження правової держави як гаранта забезпечення прав і свобод людини і громадянина є надзвичайно актуальним.

Питанням держави як гарантом забезпечення прав людини та громадянина досліджували такі вчені, як: І. Воронов, А. Заєць, Р. Гринюк, О. Лукашев, М. Лушніков, В. Погорілко, П. Рабінович, В. Селіванов, О. Скакун, О. Скрипнюк, В. Тимошенко, С. Тимченко, Ю. Шемшученко, Ф. Шульженко та інших. Розробки цих науковців є фундаментальними у дослідженні питань функціонування правової держави, зокрема у межах захисту прав і свобод людини і громадянина. Проте, практична реалізація нормативних та доктринальних положень є недостатньо ефективною, що актуалізує необхідність подальших досліджень.

З моменту прийняття Конституції України на законодавчому рівні було закріплено основи правового регулювання суспільних відносин. Так, права та свободи людини і громадянина гарантуються державою, хоча реальне втілення в життя принципу верховенства права, який є пріоритетним в концепції правової держави пов'язане зі значними труднощами. Варто наголосити, що права і свободи людини визначають як комплекс можливостей людини, в яку влада не може втручатись, а також сукупність обов'язків держави перед людиною, і навпаки. Тобто, держава як політичний інститут обмежена правами людини.

До того ж, у правовій державі система прав і свобод є не тільки характеристикою відносин між людиною та державою, а ключовим механізмом обмеження державної влади. Без поваги до прав і свобод людини та громадянина не може існувати дійсно правової держави. Важливу роль при цьому відіграє забезпечення прав і свобод у взаємодії людини та держави [4, с. 212].

Так, жодна держава не може ігнорувати прав людини. При цьому Розділ II Конституції України «Права, свободи та обов'язків людини та громадянина» засвідчує той факт, що в Україні права людини досліджуються як тотожні до інституту прав та обов'язків людини. Таким чином, інститут прав людини та громадянина недоцільно доповнювати обов'язками, адже названі права є невід'ємними, тобто наданими незалежно від волі держави.

Постає питання щодо природних прав людини та закріплених в Конституції обов'язків. Правова держава повинна охороняти, захищати та поважати всі природні права людини, тому вживання в Конституції поняття «обов'язки людини» доцільно замінити на більш термінологічно вірне поняття «обов'язки громадянина», оскільки ними можуть бути наділені лише громадяни. Тож, держава повинна чітко окреслити права людини та обов'язки громадянина.

Особливо характерним для прав і свобод, рівень забезпечення яких яскраво представляє правовий чи не правовий характер держави. Жодна держава не може претендувати на визнання її правовою, якщо в ній не визнаний природний характер прав і свобод людини, якщо права і свободи носять декларативний характер та держава довільно наділяє правами чи обмежує їх [2, с. 52]. Зважаючи на особливе значення інституту прав і свобод людини і громадянина, їх реалізація, охорона та захист повинні бути чітко регламентованими та ефективно застосованими у практичній діяльності.

Система конституційних прав людини і громадянина в Україні охоплює теоретично максимально всеосяжний спектр прав і свобод у виборі способів і засобів життєдіяльності кожної людини, що проживає чи перебуває в нашій країні. І це, безумовно, позитивне надбання нашого суспільства. Однак практична реалізація та захист цих прав і свобод майже щоразу наштовхуються на значні перепони і перешкоди, що мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер та є підґрунтям для невирішених проблем у цій сфері [1, с. 296]. Однак, найбільшого розвитку набули громадянські та політичні права і свободи, серед яких право на свободу світогляду і віросповідання, право на рівний доступ до державної служби, право обирати та бути обраним, право на мирні зібрання тощо [3]. Разом з цим, зважаючи на статистичні показники звернень громадян України до європейських судових установ, можемо констатувати, що держава сьогодні не виробила ефективного комплексу заходів щодо гарантування таких конституційних прав як право на життя, освіту, працю, соціальний захист, охорону здоров'я тощо.

Однак, для ефективної охорони і захисту прав та свобод, необхідно не тільки активізувати діяльність органів публічної влади, а й сприяти розвитку громадянського суспільства. До проблем реалізації прав та свобод людини і громадянина в Україні в контексті розвитку правової держави можна також віднести наступні аспекти: незадовільний рівень правової свідомості та культури у суспільстві; низький рівень виховного впливу держави на громадян, а також самовиховання; недостатній рівень самостійності та незалежності законодавчої, виконавчої та судової гілок влади; низький рівень професіоналізму та компетентності у сфері публічного управління, а також його залежність від індивідуальних або групових інтересів.

Отже, проголосивши в Основному законі суспільства і держави, що Україна є демократичною, правовою та соціальною, законодавець визначив відповідні напрями розвитку, які у сучасних умовах підсилюються впливом міжнародних стандартів захисту прав і свобод людини і громадянина. Так, у нашій державі визначено достатньо широкий комплекс прав і свобод, гарантовано механізм їх реалізації, охорони та захисту. Однак, складний процес реформування суспільного та політичного життя, значно гальмує розвиток механізмів забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

1. Кириченко Ю.В. Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні в контексті європейського досвіду. Монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 538 с.

2. Лазарева М.Д. Стан забезпечення прав людини в Україні на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 51-53.

3. Пільгун Н.В., Вінчук О.Ю. Проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2018. № 1(17) URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18pnhvu.pdf>.

4. Тімашов В.О. Роль соціально-правової держави в забезпеченні прав і свобод людини. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Правознавство*. 2013. №5-6 (70-71). С. 210-216.

Наливайко Олег Іванович
старший науковий співробітник
секретаріату Вченої ради,
кандидат юридичних наук, доцент

Разнатовська Анастасія Дмитрівна
студентка юридичного факультету

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Головний ресурс країни – люди, яким потрібні права і свободи своєї держави. Головне завдання громадянського суспільства – вирішити протиріччя між індивідуальними та суспільними інтересами і потребами, вирішення цих проблем можна побачити в розвитку демократичного суспільства.

Захист прав людини має бути одним з провідних напрямків діяльності Європейського союзу,